

Spremembe kanonov Zakonika cerkvenega prava za skladnost z Zakonikom kanonov vzhodnih cerkva

Zaradi že predolgo trajajočih nemirnih razmer na Bližnjem vzhodu trenutno v Evropi biva veliko število prebivalcev tamkajšnjih dežel. To pa v duhu evangelija pomeni, da jih tukajšnji kristjani sprejemamo z bratskim spoštovanjem. Begunci ali migranti so člani različnih cerkva in veroizpovedi, zato je prav, da morejo zadovoljiti tudi svoje duhovne potrebe v krajih, kjer se (ne po svoji krivdi) nahajajo.

Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih je že leta 2004 izdal *navodilo* o skrbi za migrante (Papeški svet za pastoralo migrantov 2004) tudi zato, da bi lahko natančno upoštevali Zakonik cerkvenega prava (ZCP) in Zakonik kanonov vzhodnih cerkva (ZKVC). Želel je odgovoriti na potrebe migrantov katoliških vzhodnih cerkva. Tiskovni urad Svetega sedeža pa je, k temu ga je spodbudilo več dogodkov, 15. septembra 2016 objavil motuproprij papeža Frančiška z naslovom *De concordia inter Codices* (DCIC) (Frančišek 2016), ki govori o poenotenju ZCP z ZKVC. Dokument nosi datum 31. maj 2016. Oba zakonika vsebujeta skupne norme, vsak zase pa imata tudi posebnosti. Če prihaja do razhajanj, to negativno vpliva na pastoralno prakso, posebej, kadar ena stran pripada latinski, t.j. zahodni Katoliški cerkvi druga pa kakšni vzhodni Katoliški cerkvi. Da bi prišlo do čim večjega soglasja med zakonikoma, je Papeški

svet za zakonska besedila skupaj s komisijo strokovnjakov kanonskega prava tako za katoličane, ki pripadajo latinski Katoliški cerkvi, kot tudi za katoličane vzhodnih cerkva iskal rešitve, ki so sedaj navzoče v motupropriju.

Številni katoliški verniki vzhodnih cerkva so danes v precejšnjem številu navzoči na ozemlju, kjer so v večini katoličani latinskega obreda, skupno bivanje pa odpira mnoga pravna in pastoralna vprašanja. Katoliške vernike vzhodnih cerkva veže dolžnost, da se ravna po lastnem obredu, kjerkoli se nahajajo (ZKVC, kan. 40 § 3). ZCP pa v drugi knjigi pod naslovom Hierarhična ureditev Cerkve govori o pastoralni skrbi krajevnega škofa za te vernike. Kan. 383 § 1 ZCP nalaga škofu pastoralno skrb za vernike ne glede na starost, položaj ali narodnost, ki trajno ali pa zgolj začasno bivajo na določenem ozemlju. Drugi paragraf istega kanona pa posebej določa, da mora škof, če so v njegovi škofiji

tudi verniki drugih obredov, z duhovniki ali župnijami tistega obreda oz. s škofovim vikarjem duhovno oskrbeti tudi te. Takšni primeri so znani predvsem v velemestih, kjer biva veliko pripadnikov vzhodnih katoliških cerkva. Papež v motupropriju izpostavi, da je potrebno upoštevati posebnosti, ki se nanašajo na versko prakso na določenem ozemlju, na katerem prihaja do srečevanja vernikov, ki pripadajo različnim cerkvam. Delovanje vzhodnih katoliških cerkva spada pod okrilje Kongregacije za vzhodne cerkve. Ista kongregacija pa posebno skrb namenja tudi vzhodnim vernikom, ki se nahajajo zunaj območja lastne vzhodne Cerkve (Gefael 2006, 120). Na Zahodu, kjer je največ katoličanov rimskega (latinskega) obreda, je potrebno najti ravnovesje, kako zaščititi lastno pravo vernikov vzhodnih katoliških cerkva, ki so v manjšini, in obenem spoštovati zgodovinsko kanonsko tradicijo številčnejše Rimokatoliške cerkve (DCIC 2016, 1). Zaradi migracij na Zahod pa prihaja vedno več vernikov, ki pripadajo tudi nekatoliškim vzhodnim cerkvam, zato je skladnost med ZCP in ZKVC toliko bolj potrebna.

VZHODNE KATOLIŠKE CERKVE SUI IURIS

Da bi mogli bolje razumeti željo papeža Frančiška po uskladitvi obeh zakonikov, je dobro, da vemo, katere sploh so katoliške vzhodne cerkve.

ZKVC je namenjen vzhodnim cerkvam *sui iuris*, kar pomeni, da so to samopravne cerkve, torej tiste, ki se ravna po svojem pravu (ZKVC, kan. 27). Zakonik jih razdeli na štiri hierarhične stopnje. *Patriarhalne cerkve* so: Koptska katoliška cerkev, Maronitska cerkev, Melkitska grška cerkev, Sirska katoliška cerkev, Kaldejska cerkev in Armenska katoliška cerkev (ZKVC, kan. 55-150). Višje *nadepiskopalne cerkve* so: Ukrajinska grškokatoliška cerkev, Sirsko-malabarska katoliška cerkev, Romunska grkokatoliška cerkev in Sirsko-malankarska katoliška cerkev (ZKVC, kan.

151-154). *Metropolitanske Cerkve* so: Rutenska katoliška cerkev, Etiopska katoliška cerkev in Slovaška grškokatoliška cerkev (ZKVC, kan. 155-173). *Druge cerkve* so: Albanska, Beloruska, Bolgarska, Grška, Madžarska, Italo-albanska in Ruska katoliška cerkev ter Križevska eparhija (kan. 174-176 ZKVC).

Katoliške vzhodne cerkve imajo pet različnih obredov: *antiohijski obred*, ki ga uporabljajo maroniti, Siro-malankarska in Sirska katoliška cerkev. *Aleksandrijski obred* uporabljata Koptska in Etiopska katoliška cerkev. *Kaldejski obred* uporabljata Kaldejska in Siro-malabarska cerkev. *Armenskemu obredu* sledi Armenska katoliška cerkev. *Bizantinski obred* pa uporabljajo Albanska, Beloruska, Bolgarska, Grška, Grško-melkitska, Madžarska, Italo-albanska, Romunska, Ruska, Rutenska, Slovaška in Ukrajinska katoliška cerkev ter Križevska eparhija.

Obstaja torej enaindvajset vzhodnih katoliških cerkva *sui iuris*, kar pomeni, da je katoliških cerkva *sui iuris* dvaindvajset, kajti taka je tudi Rimska cerkev latinskega obreda (Blayney 2010, 46-47). Poleg latinskega v njej obstajajo še ambrozijanski obred, ki ga uporabljajo v Milanu, španski mozarabski v Toledu in dominikanski obred dominikanskih redovnikov. Pojmovanje, da ima Katoliška cerkev le rimski ali latinski obred, je torej napačno, saj je vnjej še nekaj drugih, čeprav je rimski najbolj razširjen. Nima pa vsaka od dvaindvajsetih katoliških cerkva *sui iuris* svojega obreda, ampak po tradiciji sledijo zgoraj omenjenim šestim oz. devetim obredom.

DOPOLNILA IN SPREMEMBE KANONOV ZCP

Motuproprij DCIC vsebuje enajst členov in spreminja oz. dopolnjuje deset kanonov ZCP. Ta je do sedaj uporabljal izraz "Cerkev obreda", ko je omenjal katoličane vzhodnih katoliških cerkva, odslej pa "Cerkev *sui iuris*", saj slednji bolj poudarja pripadnost Cerkvi kot taki, ki je več kot le liturgični obred.

S krstom se latinski Cerkev pridružijo otroci staršev, ki ji pripadajo. Če ji pripada le eden od staršev, se otrok pridruži latinski Cerkev, če s tem soglašata oba starša, v nasprotnem primeru pa se otrok pridruži Cerkev *sui iuris*, ki ji pripada oče (ZCP, kan. 111 § 1). DCIC sedaj dodaja, da se v primeru, ko je samo eden od staršev katolik, otrok pridruži Cerkev, ki ji pripada katoliški starš (ZCP, kan. 111 § 2). Novi motuproprij tudi posebej določa, kako je z veljavnostjo prehoda v drugo Cerkev *sui iuris*. Za veljavnost je potrebna izjava pred krajevnim ordinarijem Cerkev, h kateri nekdo preide, lahko pa tudi pred lastnim župnikom. Možna je tudi izjava pred duhovnikom in dvema pričama, vendar temu ne sme nasprotovati kak reskript apostolskega sedeža. Prehod je

potrebno vpisati v krstno knjigo (ZCP, kan. 112 § 3). Novi, tretji paragraf omenjenega kanona je po vsebini skoraj enak kan. 36 ZKVC. Župnija mora imeti župnijske knjige (krstno, poročno, mrliško in druge). V krstne knjige, v katere se vpisuje tudi birma in poroka, je bilo potrebno vpisati morebitni spremenjeni obred. Zdajšnja formulacija pa pravi, da je vanjo potrebno vpisati tudi vključitev v Cerkev *sui iuris* ali prehod k drugi Cerkev (ZCP, kan. 535 § 2). ZCP določa, da se za dopustnost krsta otroka zahteva, da vsaj eden od staršev v to privoli in da obstaja utemeljeno upanje, da bo otroka mogoče vzgajati v katoliški veri. V smrtni nevarnosti pa je otroka dopustno krstiti tudi proti volji staršev (ZCP, kan. 868 § 1 in 2). Ta kanon ima odslej še tretji paragraf,

ki govori o otrocih nekatoliških kristjanov. Iz pozornega branja kan. 868 § 1 ZCP je bilo razumeti, da otrok nekatoliških krščanskih staršev ni bilo mogoče dopustno krstiti v latinski Cerkvi, medtem ko kan. 681 § 5 ZKVC določa, da so otroci takšnih staršev dopustno krščeni. ZCP je sedaj poenoten z ZKVC tudi glede tega, tako da imamo nov paragraf, ki določa, da so otroci nekatoliških kristjanov dopustno krščeni, če vsaj eden od staršev za to prosi in če lastnega pastirja ne morejo doseči (ZCP, kan. 868 § 3). Kan. 1108 ZCP določa pogoje za veljavno sklenitev zakona. Veljavni so tisti, ki so sklenjeni pred krajevnim ordinarijem ali župnikom, če imata pooblastilo, pa tudi pred duhovnikom ali diakonom in dvema pričama. Motuproprij sedaj določa še, da poroki med dvema osebama vzhodnega obreda oz. kadar je ena oseba latinskega, druga pa vzhodnega katoliškega ali nekatoliškega obreda, veljavno prisostvuje samo duhovnik, ne pa tudi diakon (ZCP, kan. 1108 § 3), kar velja že na podlagi motuproprija papeža Pavla VI. *Sacrum diaconatus ordinem* iz leta 1967. V kan. 1116 ZCP sta določena dva pogoja za veljavno in dopustno poroko le pred pričama, če poročitelja brez velike težave ni mogoče doseči: v smrtni nevarnosti in ob predvidevanju, da bodo težke okoliščine trajale en mesec. Temu kanonu se z motuproprijem pridružuje nov, tretji paragraf, po katerem lahko ob upoštevanju § 1 tč. 1 in 2 krajevni ordinarij katoliškemu duhovniku podeli pooblastilo, da blagoslovi zakon krščanskih vernikov vzhodnih cerkva, ki niso v polnem občestvu s Katoliško cerkvijo, če ga za to prosijo in če veljavnosti in dopustnosti poroke nič ne nasprotuje (ZCP, kan. 1116 § 3). S to novo tretjo točko je ZCP glede tega vprašanja sedaj

v skladu z ZKVC, ki v kan. 833 določa, da lahko krajevni hierarh katoliškega duhovnika pooblasti, da le-ta blagoslovi zakon vernikov, ki pripadajo vzhodni nekatoliški Cerkvi. Zadnja novost, ki jo je uvedel papež Frančišek z apostolskim pismom za poenotenje obeh zakonikov pa je ta, da se za veljavnost poroke pri mešanih zakonih zahteva sodelovanje duhovnika, ki nadomešča prvotni izraz *posvečenega služabnika* (ZCP, kan. 1127 § 1), kar je pomenilo tudi diakona.

Konkretni primeri so tisti, katerim je papeževo pismo namenjeno, vsekakor pa poenotena pastoralna in pravna praksa pripomore tudi k rasti Božjega kraljestva med nami. Škofje in duhovniki, predvsem pa župniki, ki se bodo soočali z opisanimi primeri, imajo sedaj jasnejšo in bolj usklajeno pravno podlago.

LITERATURA:

- Blayney, Peter: 2010. Eastern Catholic Churches in Australia and New Zealand – Selected Issues, 2010. . *The Canonist* 1:49-59.
- Frančišek: 2016. *Lettera Apostolica in forma "Motu Proprio" del Sommo Pontefice Francesco "De concordia inter Codices" con la quale vengono mutate alcuna norme del Codice di Diritto Canonico*, 2016.. http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20160531_de-concordia-inter-codices.html (pridobljeno 07. novembra 2016).
- Gefaell, Pablo: 2006. Impegno della Congregazione per le Chiese orientali a favore delle comunita orientali in Diaspora, 2006. *Folia Canonica* 9:117–137.
- I due codici – Codice di diritto canonico e Codice dei canoni delle Chiese orientali. 2012. Bologna: Centro editoriale dehoniano, 2012..
- Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih. 2004. *Instructio Erga Migrantes Caritas Christi*, 2004.. AAS 96:762–822.
- Pavel VI.: 1967. *Litterae Apostolicae motu proprio datae, Generales normae de diaconatu permanenti in Ecclesia Latina restituendo feruntur (Sacrum diaconatus ordinem)*, 1967.. AAS 59:697–704.
- Zakonik cerkvenega prava. 1983. Razglašen z oblastjo papeža Janeza Pavla II. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat v Ljubljani, 1983..